

gaf ook in dat opzicht aan het onder hem ressorterende apparaat (waar verhalen de ronde gingen doen dat hij menigmaal in beschonken toestand zijn beslissingen nam) een slecht voorbeeld.

Harster had matigend op Rauter kunnen inwerken, maar van Schöngarth ging geen matigende invloed uit en dat was voor de Nederlandse illegale werkers des te noodlottiger omdat Hitler in juli '44 een streep had gehaald door de gehele Duitse berechting en met betrekking tot gevangenen genomen illegale werkers de formele beslissing over leven of dood aan het meest meedogenloze deel van het bestuursapparaat van het Derde Rijk had toevertrouwd: de *Sicherheitspolizei und SD*.

★

In feite had de 'SD' in bezet Nederland van meet af aan reeksen beslissingen over leven of dood genomen. Hij had immers, zoals wij in deel 8 hebben uiteengezet, telkens wanneer hem personen in handen waren gevallen die verboden handelingen hadden verricht (illegaal werk maar ook bijvoorbeeld het op aanzienlijke schaal bedrijven van zwarte handel of clandestien slachten), bepaald of de betrokkenen voor een Duitse rechtbank zouden verschijnen dan wel *abgetrennt* zouden worden; dat laatste betekende dat de gevangenen als z.g. *Schutzhäftlinge* naar een concentratiekamp in Nederland of Duitsland werden overgebracht, en met name in die concentratiekampen in Duitsland zouden (dat wist elke 'SD'er') velen bezwijken. Met dat al betekende die procedure toch dat de 'SD' zich de tijd moest gunnen om dossiers te vormen; voorstellen tot het opleggen van *Schutzhaft* moesten eerst per telex aan het *Reichssicherheitshauptamt* worden voorgelegd en de dossiers van niet-*abgetrennte* gevangenen werden aan het Duitse openbare ministerie, de *Generalstaatsanwaltschaft*, overgedragen welke vervolgens bepaalde voor welke rechtbank (een civiele, een militaire of een *SS*-rechtbank) de gevangenen zich moesten verantwoorden. Voor zulk een rechtbank verschijnend, werden de gevangenen door een raadsman bijgestaan en werden tegen hen doodvonnissen geveld, dan kon gratie gevraagd worden. Zeker, doodvonnissen kwamen veelvuldig voor en gratie werd maar zelden verleend, maar de gehele gang van zaken had voor de Nederlandse gevangenen in elk geval het voordeel dat hij veel tijd vergde; tussen arrestatie en veroordeling kon licht één of anderhalf jaar verstrijken. Zulk een tijdwinst kon, dat besefte elke gevangene, na *D-Day* van beslissende betekenis zijn – in juli evenwel werd de gehele bestraffingsprocedure drastisch versneld.